

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นงานศึกษาเฉพาะกรณีที่เกิดขึ้นกับชาวบ้าน "กลุ่ม 47 ราย" โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาถึงปัญหาด้านกฎหมาย ผลกระทบที่เกิดขึ้นและรูปแบบการแก้ไขด้วยตนเองของกลุ่ม 47 ราย เพื่อแสวงหารูปแบบของความช่วยเหลือหรือสวัสดิการ ทั้งจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน รวมถึงแนวทางในการต่อสู้คดี และได้ศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยแยกการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนหนึ่งเป็นการศึกษาจากเอกสารและสำนวนคดี อีกส่วนหนึ่งเป็นการศึกษาจากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ทั้งในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลและในกิจกรรมของกลุ่มเอง และสัมภาษณ์

กลุ่ม 47 ราย คือชาวบ้านที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในพื้นที่หมู่ 11 ตำบลวงเปา อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ถูกจับกุมในข้อหาบุกรุกเขตป่าสงวนแห่งชาติโดยไม่ได้รับอนุญาตในวันที่ 17 ธันวาคม 2539 (ถูกจับกุม 40 คน) ศาลจังหวัดเชียงใหม่ได้มีคำพิพากษาให้จำคุกเป็นเวลา 6 เดือน แต่จำเลยรับสารภาพมีเหตุบรรเทาโทษ ลดโทษให้กึ่งหนึ่ง คงจำคุก 3 เดือน โทษจำคุกให้รอการลงอาญามีกำหนด 1 ปี และให้จำเลยและบริวารออกจากป่าสงวนแห่งชาติที่ยึดถือครอบครองด้วย

การรับสารภาพได้เปลี่ยนชีวิตของชาวบ้านกลุ่มนี้ไปอย่างสิ้นเชิง เพราะหลังจากมีคำพิพากษาเพียง 6 เดือน พนักงานอัยการจังหวัดเชียงใหม่ ก็ได้ยื่นคำร้องขอบังคับคดีต่อศาล นั่นคือ การขอให้ศาลมีคำสั่งให้จำเลยและบริวารออกจากพื้นที่ที่พิพาท

ผลการศึกษาพบว่า การถูกดำเนินคดีอาญาได้ส่งผลกระทบต่อสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของกลุ่ม 47 ราย รวมถึงผู้ที่ไม่ถูกจับกุมแต่อยู่อาศัยในพื้นที่ด้วย เป็นอย่างมาก ได้แก่ (1) ผลกระทบต่อความมั่นคงในอาชีพ รายได้ และหนี้สิน (2) ผลกระทบต่อความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย (3) ผลกระทบต่อครอบครัว (4) ผลกระทบด้านสุขภาพและจิตใจ และ (5) ผลกระทบด้านสังคม

สำหรับปัญหาเกี่ยวกับความช่วยเหลือและสวัสดิการจากรัฐนั้น นับว่ามีน้อยมาก ส่วนสวัสดิการที่กลุ่ม 47 รายต้องการมากที่สุดจากภาครัฐก็คือ สวัสดิการในเรื่องของที่ดินทำกิน กลุ่ม 47 รายได้บอกว่าต้องการให้รัฐบาลให้ความสนใจในปัญหาที่ดินทำกินและแก้ไขปัญหาในระดับโครงสร้าง มิใช่การซื้อเวลาไปวันๆ หรือไม่ก็อยากให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นมาพิจารณาอีกครั้ง เพื่อที่จะได้มีการพิสูจน์ถึงสิทธิในการครอบครองที่ดินของชาวบ้านในที่ดินดังกล่าว ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง หรือมิฉะนั้นก็ต้องมีการจับกุมผู้ที่กระทำในลักษณะเดียวกับกลุ่ม 47 รายทั้งหมด เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในการบังคับใช้กฎหมาย มิใช่เป็นการเลือกปฏิบัติดังเช่นทุกวันนี้

ส่วนสวัสดิการด้านอื่นๆ พบว่า เรื่องไฟฟ้านั้น กลุ่ม 47 รายจะต้องทำการปักเสาและเดินสายไฟพวงจากบ้านเรือนในบริเวณใกล้เคียงด้วยตัวเอง เนื่องจากบ้านในพื้นที่ดังกล่าวไม่มีทะเบียนบ้าน เพราะเป็นพื้นที่ที่มีกรณีพิพาท การไฟฟ้าจึงไม่สามารถติดตั้งไฟฟ้าให้ได้

ปัญหาในการดำรงชีวิตของกลุ่ม 47 ราย คู่มือเขียนอาจมิได้แตกต่างจากชาวบ้านทั่วไป แต่หากพิจารณาอย่างลึกซึ้งแล้วจะพบว่า ปัญหาที่พวกเขาต้องเผชิญนั้นเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนและยากที่จะ

แก้ไข เพราะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากกลไกรัฐหรือโครงสร้างอำนาจที่เข้ามากระทบกับวิถีชีวิตของพวกเขา และผลจากการกระทบในครั้งนี้ได้สร้างความทุกข์ยากลำบากอย่างแสนสาหัส การถูกจับกุมและคุมขัง หมายถึง การสูญเสียอิสรภาพ สูญเสียที่ดินทำกิน และยังได้รับโทษทางอาญาเป็นของแถมอีกด้วย

ความขัดแย้งอันเกิดจากการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติในสังคมไทยทุกวันนี้ เป็นปัญหาของอำนาจในการจัดการที่ถูกผูกขาดและรวมศูนย์โดยรัฐ ซึ่งเกิดจากฐานคิดที่ว่า รัฐ คือองค์กรที่เป็นกลางและสามารถจัดการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ภายใต้อำนาจการจัดการเบ็ดเสร็จ เราพบว่า การจัดการทรัพยากรคือการขยายพื้นที่หวงห้ามของรัฐ เช่น การประกาศพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ พื้นที่อนุรักษ์ต่างๆ ได้ส่งผลกระทบต่อชาวบ้านในพื้นที่ป่าได้รับความเดือดร้อนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากชาวบ้านเหล่านั้นได้อยู่อาศัยทำกินในพื้นที่มาก่อนที่จะมีการประกาศเป็นเขตป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย ชาวบ้านต้องกลายเป็นผู้ทำผิดกฎหมายไป ถูกจำกัดสิทธิทั้งที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกิน ตลอดจนสิทธิในการรับบริการขั้นพื้นฐานจากรัฐ